

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 18. septembra (ranojesna) 1852.

List 75.

Kraljič.

Volit si kralja zbèrejo se ptiči,
In sklep storé: le temu krono dati,
Ki bi zmed vsih naj višje prifrfrati
Krepost dokazal v skušnji s tékmeniči.

Dá znam se borbe, — in lej! pri ti priči
Na kviško zagromí vès rod krilati;
Vsak iše druge vse nadviševati;
Al kmal vsih trud junaški orel vniči.

Že zmagonosno doli zrè z višine,
Kar 'z repa mu, tam skrit, še višje šine
Zvit steržik zdaj, in: »jez sim kralj!« zaviče.

Pa vsi se na sleparčka jel' groziti,
De komej jim v nek plot zamore uiti.
Od tod v plotéh se skriva in »kraljič« kliče.

Žive plote napravljajmo!

(Konec.)

Veliko dobroto jeséna (Esche) poznajo kmetovavci zgornjiga Štajarskiga kaj dobro; oni vedó: kako dobra živinska piča je jesénovo listje, zato paravnajo tudi z jesénam kakor z nadzemeljskim travnikom, kteriga dva- ali celò trikrat kosijo, da z njegovim listjem skoz zimo saj svojo živino pri življenji ohranijo. Jêsen je goratim krajem eden nar boljših pomočkov za pomnoženje živine in varovanje gojzdov.

Naj bi to vsi kmetovavci spoznali in si veliko jeséna, sosebno v plotih, zasadili, ker jêsen jim bo dajal obilo listja, ki je za živinsko klajo kaj dobro.

Še boljši kakor jesénovo listje je pa za živinsko pičo murbino listje. Napravite si plotove iz murbiniga germovja! Če se ne pečate z židorejo, imate vendar krave, ovce ali kôze v svojim hlevu, kterim se murbino listje za pičo tako dobro prileže, kakor pečenka (prata) vam! Živina vam scer iz murb ne bo svile (žide) dajala, — mleka, masla sira, mesa, loja in dobriga gnoja pa obilno.

Čeravno se v tečnosti z murbinim in jesénovim listjem javorovo in gabrovo (Ahorn und Weissdorn) primerjati ne more, je vendar za živinsko pičo tudi dobro. Smreka, kalína (Rainweide) in jelša (Erle) dajo veliko stelje, in posebno je jelša vinogradnikom koristna.

Akacia, ki sila naglo rase, da drobniga lesa veliko in nogradnikom dobrih količev.

Če na bolj mokrim svetu zasadimo tiste sorte vèrb, ki so za drevje, terte ali druge reči vezati dobre, si bomo veliko tisuč in tisuč šibic pridelovali, ki se dajo za spletèno robo koristno porabiti.

In tudi glog (beli glog, Weissdorn), ki je za

plotove na rahli in dobri zemlji nar bolji, ni le samo za ograje voljo priporočiti, ampak je še tudi sicer dober. Listje njegovo se zamore ovcam in kozam pokladati, in tistimu navadnemu belimu metulju, kteriga gosence našimu sadnemu drevju toliko škode prizadenejo, je glogovo listje nar naravniši živež; po tem takim je glog odvodnik požrešnega merčesa.

Ako svoje sadne verte ogradimo z glogam, beli metulj ne bo primoran na sadno drevje posedati, ampak bo ostal pri svojim naravnim živežu — na germovji glogovim — kjer ga bomo lože zasacili in pokončali, kakor na visocih sadunosnicah.

Naj Vam umnim in previdnim kmetovavcam bo naprava živih plotov živo priporočena, ker to, kar ste tukaj v njih priporočilo brali, ni iz bukev izpisano, ampak iz poterjenih skušinj vzeto.

(W. d. steirm. LWG.)

Kmetijske skušnje.

(Da se turšica dobro sponaša tudi v bolj merzlih krajih), smo v Novicah že večkrat omenili, ko smo rekli, da nekteri kmetje le zato turšice ne sadé, ker krivo mislijo, da je ta sad le za južne gorke kraje. To krivo misel poderó tudi skušnje iz visocih Koroških krajev na Beli in v Ziljski dolini (3200—3600 čevljev visoko nad morjem), o kterih je gosp. J. Pretner iz Celovca v časniku Česke kmetijske družbe razločno pisal, kterim so pridjane tudi nove skušnje iz okolice Pražke, in kterim zamoremo tudi mi svoje iz Krajnskiga pridjati, ker je znano, da na Jesenicah in Krajnski Gori tudi turšica dobro dozori. Naj bi tedaj bolj merzel kraj ne strašil kmete, da bi zavoljo tega ne sadili turšice, toliko koristne na vse strani, — le na to je treba gledati, kdor jo v merzlih krajih sadi, da sème dobí iz turšice, ki je v merzlim kraji domá; taka se lahko privadi v novim kraji; tudi je v tem dobro posnemati kmete, ki si za sème tiste sterže izvolijo, ki so narprej dozoreli, in od teh naj vzamejo nar lepši zerna.

(*Skušnje zoper naglo smert kuretime*). Na Českim je razsajala letos poleti med domačo kuretino tista znana čermasta kuga, po kteri žival na nagloma nevarno zbolí in pogine. Neki gospodar je naznanil o tem svojo skušnjo od leta 1834, ko je ravno ta kuga veliko kuretime naglo pobirala, in ktera se je tako dobro poterdila, da so skoraj vsa kuretina po tem smerti otéli. Obstoji pa ta pomoček v tem, da se za to kugo bolna kuretina (kokoš, petelin, raca itd.) berž v merzlo vodo potopi. Zvedili so pa ta pomoček takole: Neki petelin je že